

LA FRACTURA ENTRE L'ÀMBIT URBÀ I EL RURAL I L'AUGE DE L'EXTREMA DRETA A EUROPA

SARAH DE LANGE

Professora de Pluralisme Polític del Departament de Ciència Política, University of Amsterdam

TWAN HUIJSMANS

Investigador postdoctoral en Sociologia i Ciències Polítiques, University of Amsterdam

L'actual auge de l'extrema dreta se sol interpretar com la venjança dels llocs que no importen i, més àmpliament, com a expressió de la gran fractura existent, a escala global, entre la població urbana, progressista i cosmopolita, i la població rural, tradicionalista i nacionalista. No obstant això, la geografia de l'èxit de l'extrema dreta europea és molt més complexa. En primer lloc, cal subratllar que les clivelles a dins de cada país no es limiten únicament a les zones urbanes i rurals, sinó que també discorren entre les zones centrals i les perifèriques. En segon lloc, la població rural no ha variat essencialment, no s'ha tornat més tradicionalista ni més nacionalista en els darrers temps. En canvi, les perspectives polítiques dels urbanites als països europeus són les que presenten canvis més notables i que s'allunyen cada vegada més de les dels habitants d'altres zones. En tercer lloc, no podem trobar una única explicació al suport creixent que rep a l'extrema dreta en cadascuna d'aquestes zones, com veurem, en són diverses.

La geografia del tradicionalisme, el nacionalisme i la confiança política i el suport a l'extrema dreta

En el debat polític de moltes democràcies europees domina cada vegada més allò cultural per damunt d'allò socioeconòmic. Temes com la immigració, el multiculturalisme o la integració europea enfronten els cosmopolites-progressistes amb els nacionalistes-traditionalistes. A partir de l'any 2000, aquestes qüestions han adquirit més importància per explicar la identificació dels votants amb l'esquerra o la

dreta en els diferents comicis. La rellevància creixent d'aquests temes és un dels factors que explica la pujada del nombre de vots de l'extrema dreta en les últimes dècades. Aquells que estan convençuts que l'afluència d'immigrants i l'augment de la diversitat cultural és el desafiament més gran a què s'enfronta la societat tenen més probabilitats de votar l'extrema dreta. Un segon factor explicatiu és la manca de confiança en les institucions i els actors polítics. Els ciutadans amb els nivells més baixos de confiança en el parlament, els partits i els polítics, com també actituds populistes més marcades, tenen més probabilitats de donar suport a partits d'extrema dreta.

Arreu d'Europa, la població rural i la urbana difereixen en les seves actituds cap a aquestes qüestions culturals; els votants rurals solen tenir una opinió més negativa sobre la immigració i la integració europea. També és més probable que manifestin que les minories ètniques han d'ajustar-se a les normes, valors i costums del país d'acollida. De la mateixa manera, la confiança política, la satisfacció i el cinisme també difereixen en funció de si es pertany a una zona o una altra. En general, a les grans ciutats estan més satisfets amb el funcionament de la democràcia al seu país i tenen un nivell més gran de confiança en els polítics. Aquesta associació entre el lloc de residència, d'una banda, i les anomenades actituds cosmopolites-nacionalistes i el descontentament polític, de l'altra, fa que els habitants rurals siguin més propensos a votar l'extrema dreta. En altres paraules, el suport a l'extrema dreta sembla reflectir una bretxa entre l'àmbit urbà i el rural en les societats europees.

Es poden avançar dues explicacions per a aquesta fractura. En primer lloc, a les grans ciutats hi ha més població jove i amb un nivell educatiu més alt, ja que aquestes ofereixen millors oportunitats per treballar en el pròxim sector de l'economia del coneixement i perquè viure en grans ciutats proporciona més remuneració a la formació. A la inversa, les zones rurals acostumen a tenir una proporció més gran de ciutadans amb un nivell educatiu més baix i de més edat, que treballen en sectors industrials o agrícoles. Això pot explicar en part per què els partits d'extrema dreta obtenen millors resultats fora de les grans ciutats. Al cap i a la fi, les persones amb educació superior tenen nivells més alts de confiança política i valors més cosmopolites, fet que les fa menys propenses a donar suport a l'extrema dreta. En segon lloc, també l'entorn residencial afecta l'orientació política; més específicament, l'augment de la diversitat ètnica a les ciutats i la concentració ja esmentada del sector de l'economia del coneixement repercuteixen en les actituds dels ciutadans que hi viuen. Els habitants de ciutats ètnicament diverses desenvolupen actituds més tolerants culturalment, i créixer en una àrea econòmicament en auge afecta positivament la satisfacció política general. Per contra, viure en un context ètnicament homogeni, on l'economia local està en declivi i on s'experimenta un deteriorament dels serveis públics i les instal·lacions, produeix l'efecte contrari.

En l'última dècada, alguns esdeveniments polítics significatius demostren que el suport a l'extrema dreta és més fort fora de les grans ciutats. En són exemple el referèndum del Brexit, al Regne Unit o l'elecció de Trump als Estats Units el 2016, impulsats en gran mesura per ciutadans fora de les metròpolis cosmopolites. Molts estudis han demostrat que aquests esdeveniments són part d'un patró que també està present arreu de l'Europa continental. A Alemanya, Alternativa per a Alemanya (AfD) va tenir un èxit des-

proporcionat entre els votants rurals en les eleccions parlamentàries de 2021. I a Marine Le Pen, líder del Reagrupament Nacional (RN), li va anar especialment bé fora de les ciutats, tant en les eleccions presidencials franceses de 2017 com en les de 2022. Passa el mateix amb el partit suec d'extrema dreta Demòcrates de Suècia (*Sverigedemokraterna*), que cada vegada obté resultats millors en les zones rurals. En altres paraules, sembla que hi ha una tendència a la periferalització del suport a l'extrema dreta. Si bé els partits d'extrema dreta van obtenir els seus primers suports en i al voltant de les ciutats més grans, la seva base s'ha tornat cada vegada més rural. Aquesta tendència és evident a França, Alemanya i Suècia, però també es pot observar a Noruega i els Països Baixos.

Una geografia política canviant?

La concentració geogràfica del suport a certs partits no és exclusiva de l'extrema dreta. Els partits cosmopolites progressistes, com els socioliberals i els verds, obtenen cada vegada més el seu suport dins de les ciutats més grans. La periferalització política esmentada encaixa així en un patró més ampli de creixent polarització urbà-rural en moltes democràcies d'Europa. No obstant això, hi ha diverses raons per les quals cal ser prudents a l'hora d'intentar explicar l'èxit de l'extrema dreta com una simple manifestació de la fractura entre l'àmbit urbà i el rural.

En primer lloc, les actituds polítiques dels votants no difereixen solament entre les zones urbanes i rurals, sinó també entre les zones centrals i perifèriques dins dels països. De fet, en alguns països, les diferències són més substancials entre les zones centrals i perifèriques que entre les zones urbanes i rurals. Els ciutadans que viuen més lluny del centre polític, econòmic i cultural de països com la República Txeca, Alemanya, Noruega i els Països Baixos, estan en general menys satisfets amb la política, són més proclius a deixar-se seduir pel

populisme i més propensos a votar l'extrema dreta. Per tant, aquests llocs perifèrics són bastions de l'extrema dreta, encara que no siguin necessàriament de naturalesa rural.

El que comparteixen els habitants rurals i perifèrics de molts països és la sensació de ser ignorats i desfavorits per les elits polítiques, i no respectats pels habitants d'altres àrees. Aquest ressentiment inspira actituds negatives cap a les elits polítiques i els col·lectius percebuts com forans, com els immigrants i les minories ètniques. Això fa que la geografia de l'extrema dreta sigui més diversa del que de vegades se suposa. Els bastions de l'extrema dreta es poden trobar en llocs econòmicament abandonats, culturalment més distants del centre o –percebuts com– pitjor representats en els processos de presa de decisions.

Així doncs, les grans àrees urbanes o les metròpolis i, en particular, els habitants del centre urbà tendeixen a ser més favorables a la immigració i a una major integració europea i més tolerants amb les minories ètniques si es comparen amb moltes altres zones, com barris suburbans, ciutats petites, pobles i zones bàsicament rurals. I el que és més important, s'han tornat més cosmopolites i progressistes amb el temps. Per consegüent, la bretxa creixent que s'observa en les actituds culturals de ciutadans de zones urbanes i rurals no deriva del fet que els habitants rurals es tornin més nacionalistes i tradicionalistes, sinó que són les metròpolis les que s'inclinen per posicions més progressistes.

Cal assenyalar també que, malgrat que la bretxa entre l'àmbit urbà i rural estigui creixent, no és l'única fractura que determina la política europea. Com s'ha apuntat, els ciutadans amb menor nivell educatiu són més propensos a votar l'extrema dreta, i tenen més tendència a viure en zones rurals i perifèriques. També a les grans ciutats, els que tenen menor nivell educatiu tenen una probabilitat significativament més gran de votar l'extrema dreta. El nivell educatiu continua sent un factor més determinant que el lloc de residència pel que fa al suport a l'extrema dreta, i la fractura entre l'àmbit urbà i rural (i centre-perifèria) està relacionada, en certa manera, amb el nivell educatiu.

Conclusió

L'èxit electoral dels partits d'extrema dreta ha augmentat en molts països europeus, i ha trobat un suport alt en àrees rurals i altres llocs fora dels centres econòmics, culturals i polítics dels països. La base d'aquestes diferències en les actituds és un sentiment generalitzat que aquests llocs han estat ignorats, desfavorits i no respectats per les elits polítiques i altres compatriotes. No obstant això, la diferència geogràfica no s'ha convertit per això en la nova fractura política per antonomàsia en els països europeus. Indica que la politització d'un conflicte latent entre les «elits urbanes» i el «poble» sembla haver-se convertit en un altre marc reeixit per tal que els partits d'extrema dreta augmentin el seu nombre de votants arreu d'Europa. Els partits tradicionals podrien respondre a aquesta evolució presentant més candidats de les zones rurals i perifèriques –perquè els votants es preocupen per les arrels locals dels candidats– i podrien fer crides creïbles basades en allò local, sense promoure una agenda d'extrema dreta.

